

***Dünyada ve Türkiye'de Kış Sporlarına Alternatif
Yeni Bir Sportif ve Turistik Aktivite;
ÇİM KAYAĞI ve DEMİRTAŞ BARAJI ÇİM KAYAĞI
MERKEZİ ÖRNEĞİ (BURSA-TÜRKİYE)***

Dr. Kenan ARINÇ*

ÖZET

Günümüzdeki turizm faaliyetlerinin hedefi, sürdürülebilir bir turizm gerçekleştirmektir. Dünyada turizmi teşvik eden motivasyon kalıplarındaki değişimler nedeniyle, turizmde yeni ve alternatif turistik ve sportif aktiviteler gündeme gelmiştir. Bu aktivitelerden birisi de çim kayağıdır. Çim kayağı, yılın en az üç mevsiminde yapılabilmesi nedeniyle, sadece bir mevsimde sürdürülebilir kış sporlarına alternatif teşkil etmiştir. Bu spor 1980'li yıllarda Fransa ve Kuzey Avrupa'da başlamış ve son 17 yılda tüm Dünyaya yayılmıştır. Bu nedenle, Dünyada önemli çim kayağı merkezleri oluşmuştur. Bu durum turistik akışı da etkilemiş, ekoturizm ve sportif amaçlı turizm hareketlerini de hızlandırmıştır. Dünyada meydana gelen bu gelişme, büyük potansiyel taşıyan Türkiye'de henüz tam anlamıyla değerlendirilememiştir. Bununla birlikte, bir Dünya şampiyonasına ev sahipliği yapmış Demirtaş Barajı Çim Kayağı Merkezi, Türkiye için öncü bir rol üstlenmiştir.

GİRİŞ

Kayak, insanın doğa ile olan mücadelesi ile başlayan, uzun süren kış mevsiminde kar üzerinde hareketin zorunlu kıldığı bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç, daha sonra Avrupa'da bir zevk ve eğlence olarak algılanmaya başlamış ve buradan hızla Dünyaya yayılmıştır. Valvasor, ilk profesyonel kayakçıların 1689 yılında Avusturya'nın Krain bölgesinde yaşayan köylüler olduğunu belirtmektedir¹. Ancak kayakçılık modern bir spor olarak 1870 yılında Finlandiya'da başlamıştır. Buna karşılık ilk kayak kulübü, 1877'de Norveç'te (Norwegian Christiania Ski Club) ve yine ilk kayak federasyonu da (Norwegian Ski Association), 1883 yılında aynı ülkede kuruldu². Bu iki ülkede başlayan kayak sporu, daha sonra hızla Avusturya, Almanya, İsviçre, Fransa, İtalya, ABD, Kanada ve Japonya'ya yayıldı. Dünya genelinde popüler bir spor haline

* Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Elkins, F.,-Harper, F., 1949, World Ski Book. Longmans, Green & Co. NEW YORK, pp.17-45.

² Lunn, A., 1927, History of Ski-ing. Oxford University Press. LONDON,9-15.

gelmesiyle birlikte, ilk Dünya kayak yarışması 1893 tarihinde Avusturya'nın Murrzuchlag bölgesinde yapıldı³.

Profesyonel alanında kayak sporunun yaygınlaşmasıyla birlikte, tüm Dünyada kar şeklinde yağış düşen ve karın yerde kalış süresi uzun olan yerlerde, on binlerce kayak pisti ve bunların yanı başında da otel, motel, oberj gibi çoğu dört veya beş yıldız konforunda turistik konaklama tesisleri oluştu. Bu gelişme, dinlenme amaçlı turizm hareketlerini sadece yaz mevsimine ve deniz kıyılarına mahsus olmaktan çıkardı ve kış turizmini de başlattı.

Bununla birlikte, kayak turizmi merkezleri, faaliyetlerinin sadece kış mevsimiyle sınırlı kalması nedeniyle, ekonomik verimlilikleri düşük yatırımlar olarak değerlendirilmeye başlandı⁴. Bu durum sektör yatırımcılarını yeni arayışlara yöneltti ve 1980 yılından beri Avrupa'da popüleritesi artan çim kayağı sporunun (*Grass Skiing*), kış sporları merkezlerinin yaz mevsiminde de rantabl çalışmasını sağlayabileceği gerçeği ortaya konuldu. Böylece çim kayağı, kar kayakçılığına alternatif olarak gelişmeye başladı ve çeşitli kayak sporu merkezlerinde veya yakınlarında çim kayağı pistleri oluşturuldu.

Diğer taraftan Dünyada giderek yaygınlaşan bu spor dalı, turizm hareketlerine de konu olmaya başladı ve ülkeler arasındaki turist akımını hızlandırdı.

I. ÇİM KAYAĞI NEDİR ?

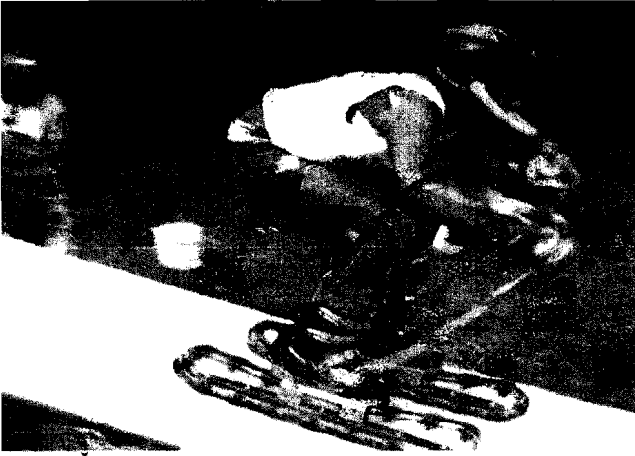
Karsız ortamda da kayak yapma fikri, ilk kez 1930'lu yıllarda, İtalya'da, düz bir tahtaya monte edilmiş tekerlekli *Ski Skett* adı verilen ilkel kayak ile denenmiş, geliştirilen bu araç daha sonraki yıllarda *Roller Blade* adını almıştı. Ancak bu araç, eğimli yüzeylerde kaymaya ve adrenalinli hızlı yarışmalara elverişli değildi ve dolayısıyla sportif anlamda pek ilgi uyandıramamıştı. Yeni arayışlar, çim kayağının geliştirilmesiyle sonuçlandı ve öncekinin aksine hızla yaygınlaştı.

Dünyada *Grass Skiing* olarak bilinen *Çim Kayağı*, paletli iş makinelerinin çalışma esasından hareketle oluşturulmuş bir kayma aracıdır. Ortada yer alan bir sabit eksene bağlanmış ayak yerleri ve eksenin etrafında dönen paletten ibarettir. Dolayısıyla kar yerine çim üzerinde kayak yapmayı sağlar. Eğimli yüzeylerde tıpkı bir dozerin yol alışı biçiminde, ancak çok hızlı hareket eder. Bu araçla, hız bakımından kar kayağında elde edilen skorlara ulaşmak mümkündür. Çim kayağının diğer ekipmanları ise kar kayağında da kullanılan denge sopası, kask, ayakkabı ve kayak giysileridir (Fotoğraf 1).

³ Flower, R., 1977, *The History of Skiing and Other Winter Sports*, Methuen, NEW YORK, pp.3-5.

⁴ Schwartz, G., 1995, *Skiing Literature. A Bibliographic Catalogue*. Wood River Publishing, Mill Valley, CA. p.33.

Çim kayağı, kayak yapma zevkini ve sporunu yaz mevsiminde de tatmak isteyenler için ideal bir imkân sunar. Eğitim şartları uygun olan ve sulanabilen her konumda çim kayağı pisti oluşturulabilir. Çim kayağı yarışmalarında, kar kayağı yarışma stilleri (Alp Disiplini; büyük slalom, küçük slalom vbg) ve kuralları uygulanır. Aradaki fark birisine ait pistinin kar, diğerinin ise çim olmasıdır. Ülkelerin Kayak Federasyonları içinde alt bir disiplin olarak teşkilâtlanmıştır. Ülkemizde de Türkiye Kayak Federasyonu'na bağlı olarak organize edilmektedir.

FOTOGRAF 1: Çim Kayağı ve Ekipmanları.

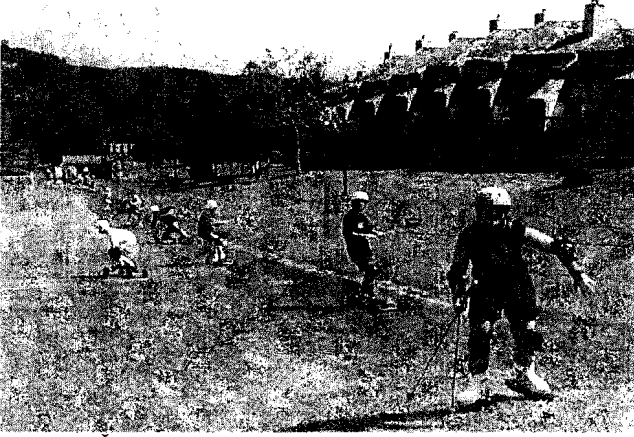
Bu spor, National Geographic tarafından son yıllarda dünyada yeni gelişen ve popüler olan beş spor (Zorbing, Mountain Boarding, Street Luge, Grass Skiing, Snow Scoot) arasında gösterilmektedir⁵. Ancak çim kayağı gerek bu sporla aktif olarak ilgilenenlerin ve gerekse izleyicilerinin sayısı bakımından, diğer dört sporla kıyaslanamayacak bir boyuta ulaşmıştır. Öyle sanılıyor ki, gelecek son çeyrek yüzyılın en ilgi çekici sportif ve turistik aktiviteleri arasında yerini alacaktır.

II.ÇİM KAYAĞININ DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

Çim kayağının Dünyadaki esas merkezi Fransa'dır. Fransa'nın çeşitli kesimlerinde 1980 yılından sonra oluşturulan çim kayağı merkezleri (Avignon'da Vaucluse, Nice'de Alpes Maritimes, Gap'ta Houtes Alpes, Toulon'da Var, Marseille'de Bouches-du-Rhone, Digne'de Alpes-de-Haute Provence ve Mont Ventoux), bu sporu Dünyaya tanıtmış ve ardından da bilhassa gelişmiş ülkelerde faaliyete geçen çim kayağı merkezleri oluşmuştur. Avusturya'da Murau-

⁵ National Geographic Review, March/April 2000, America's Best The Adventure 100.

Kreischberg, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Deer Valley, White Grass Ski Center (West Virginia) ve Shenandoah Valley (Washington, Fotoğraf 2), İsviçre'deki St. Moritz ile İtalya'daki Val di Fiemme çim kayağı merkezleri bunlara örnek verilebilir.

FOTOĞRAF 2: Shenandoah Vadisi Bryce Resort Çim Kayağı Merkezi'nden bir görünüm.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerine hızla yayılan *Çim Kayağı Spor*u, yarışmalara da konu olmaya başlamış ve ilk Avrupa Çim Kayağı Şampiyonası 1985 yılında yapılmıştır. Bununla birlikte, ilk Dünya Çim Kayağı Şampiyonası 1996 yılında elverişli doğa şartlarına sahip Yeni Zellanda'da organize edilmiştir. Bu tarihten sonra çim kayağı Dünya şampiyonaları aralıksız devam etmiş, 2001 yılında Türkiye'nin Demirtaş Barajı Nilüferspor Çim Kayağı Merkezi'nde, 2002 yılında Norveç'in Rena-Lillehammer ile Oslo çim kayağı merkezlerinde ve 2002 yılında da İran'ın başşehri Tahran'ın kuzeydoğusundaki Dizin Çim Kayağı Merkezi'nde yapılmıştır.

Çim kayağı, Avrupa ve Kuzey Amerika'ya paralel şekilde, Uzakdoğu'ya da yayılmış Japonya, Kore, Taiwan ve Çin de de en popüler sporlar arasında yerini almıştır. Örneğin Japonya'da Akune, Ibusuki, Fumuto-Mizobe, Toguchi-Krishima, Matsumoto ve Sennah-mura Karinosoto çim kayağı merkezleri oluşmuştur. Dolayısıyla çim kayağı, diğer spor dallarında pek gözlenemeyen bir hızda, tüm Dünya genelinde yapılmaya başlanan bir spor olarak gündeme gelmeyi başarmıştır.

Çim kayağını önemli kılan en önemli olgu ise, yaz mevsiminde yapılabilmesi ve önemli bir seyirci kitlesine sahip olmasıdır. Bu durum, Dünya urizm hareketlerine, yeni bir ivme ve aktivite konusu kazandırmıştır.

III. TÜRKİYE'DE KAYAK SPORU VE ÇİM KAYAĞI İLE KARŞILIKLI İLİŞKİLERİ

Gerek Dünyada ve gerekse Türkiye'de *Kar Kayağı* ve *Çim Kayağı* faaliyetleri birbiri ile sıkı ilişkili olan ve benzer şekilde yapılan spor dallarıdır. Kayakçılık ile profesyonel anlamda uğraşanların büyük bir bölümü, her iki branş ile de ilgilenmekte ve yarışmalara katılmaktadır. Bu nedenle çim kayağı ile ilgili araştırmalarda, kayak sporunun gelişme aşamaları da önem taşır.

Ülkemizde kayakçılığa olan ilgi, 1877-1877 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında ve Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Rus ordusunun kayakçı birlikler kullanmasının gözlenmesiyle başlamıştır^{6,7}. Özellikle II. Abdulhamit devrinde, Sarıkamış'ta eğitilmekte olan Rus kayakçı muharip sınıfına benzer bir Türk askerî birliği de Erzurum'da kurulmuş ve eğitime başlanmıştır. Birliği eğitmek amacıyla da Avusturya'dan kayak uzmanı Albert Bilistein getirilmiştir⁸.

Kayakçılık konusunda yukarıda belirtilen çeşitli faaliyetler sürmüş olmasına rağmen, bilimsel ve sportif anlamdaki kayakçılık faaliyetleri, ilk kez 1927 yılında Eğirdir Dağcılık Talimgahı'nda kayak bölüklerinin oluşturulmasıyla başladı.

Kısa bir süre sonra, yani 1930 yılında Alman beden eğitimi öğretmeni Herr Ridel'in öncülüğünde ve sivil anlamda, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ziraat Yüksek Mektebinde kayakçılık faaliyetleri başlatıldı. Bu öncü çalışmaların ardından 1933 yılında, İstanbul Galatasaray Lisesinde görevli bir grup, kayak sporunu tanıtmak amacıyla Uludağ'a gitti. Aynı dönemde Bursa Halkevi'nin spor kolu Uludağ'da Ankara Halkevi'nin spor kolu Elmadağ'da, Erzurum Halkevi'nin spor kolu da Palandöken'de kayak faaliyetlerine başladı.

Türk sporcuları ilk kez 1936 yılında, yine Alman Öğretmen Herr Ridel'in öncülüğünde, Almanya'nın Garmisch Parten Kirschen kış sporları merkezinde yapılan kış olimpiyat oyunlarına katıldı. Kayakçılık bundan iki yıl sonra (1938'de) Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü bünyesinde *Dağcılık ve Kış Sporları Federasyonu* olarak resmi statü kazandı⁹ ve 1968 yılında Dağcılık branşı için ayrı

⁶ Doğanay, H., 1987, *Erzurum'da Kayak Sporuna Turizm ve Başlıca Sorunları*. Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1987, ANKARA, s.41.

⁷ Doğaner, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi, İSTANBUL, s.186-187.

⁸ Doğanay, H., 1987, a.g.m., s.41.

⁹ Doğanay, H., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, KONYA, s.97.

bir federasyon oluştu. Böylece bağımsız bir *Kış Sporları Federasyonu* kurulmuş oldu. Federasyon, 1990 yılında *Türkiye Kayak Federasyonu* adını alarak faaliyetlerini günümüze kadar devam ettirdi. Türkiye’de kayak sporu 2000 yılı itibariyle 32 kulüp, 2288 lisanslı sporcu, 280 hakem ve 105 antrenör kapasitesine ulaşmıştı.

Türkiye’de önemli kayak sporu merkezleri oluşmuştur. Bunlar arasında en dikkat çekici olanları, şimdi kısmen bir eğlence merkezine dönüşmüş 13 pistli Bursa-Uludağ¹⁰, Bolu-Kartalkaya, Erzurum-Palandöken¹¹, Kars-Sarıkaş, ve Antalya-Beydağları Saklıkent kayak turizmi merkezleridir. Bitlis (Çiftkaya, Sapkor ve Altınkalbur), Iğdır (Ağrı Dağı), Diyarbakır (Karacadağ), Ağrı (Bubi Dağı), Erzincan (Akbulut ve Sakaltutan), Ankara (Elmadağ ve Işıkdığı), Bingöl (Yolçatı), Gümüşhane (Zigana), Kayseri (Erciyes), Isparta (Eğirdir ve Davras), Ardahan ve Kocaeli (Kartepe-Keltepe) illerinde de mevcut olan kayak sporu merkezleri ise henüz yapısal gelişmelerini tamamlayamamışlardır.

Söz konusu kayak merkezlerinin pek çoğunda konaklama tesisleri bulunmaktadır. Bu merkezlerin çim kayağı yapılabilecek şekilde düzenlenmesi halinde, ulusal ekonomiye önemli katkı sağlayacağı açıktır.

Türkiye’de çim kayağına olan ilgi, sadece on yıllık bir gecikmeyle başlamıştır. Kayak sporu ile ilgilenen binlerce kişi, 1985 yılından sonra Avrupa’daki çeşitli çim kayağı merkezlerinde hem tatil hem de spor yapmaya başlamıştır. Ülkemizde hemen bütün turizm sektörlerindeki Devletin öncü olma rolü¹², çim kayağına da görülmüş ve 1985 yılında bu alanda yatırımlar başlatılmıştır. Kayak Federasyonu ise 1990 yılından itibaren Çim Kayağı dalında da faaliyet göstermekte, Uluslararası yarışmalara sporcu göndermekte veya bu yarışmaları Türkiye’de organize etmektedir. Özellikle 11-16 Temmuz 2001 Dünya Gençler Çim Kayağı Şampiyonası’nın ülkemizde yapılması büyük bir anlam taşır.

Türkiye’de iki konumda çim kayağı tesisi oluşturulmuştur. Bunlardan ilki 2001 Dünya Gençler Çim Kayağı Şampiyonası’na ev sahipliği yapan Bursa Demirtaş Barajı DSİ Nilüferspor Çim Kayağı Tesisleri, ikincisi ise Bolu-Gerede Esentepe Oteli Çim Kayağı Tesisleri’dir. Bu otel 100 yataklı olup 300 m.lik baby lifte sahiptir. Kuşkusuz pist kalitesi ve uzunluğu ile diğer kriterler açısından ülkemizin Dünya standartlarındaki tek tesisi, Bursa’nın Demirtaş bucağındadır. Erzurum’un Palandöken ve Tekederesi yörelerinde de çim kayağı tesisleri oluşturulmak üzere çalışmalar devam etmektedir.

¹⁰ Doğaner, 1991, *Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım (Uludağ’da Turizm)*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları, Sayı: 3, ANKARA, s.137-158.

¹¹ Doğanay, H., 1987, a.g.m, s.36-48.

¹² Göymen, K., 2000, *Tourism And Governance In Turkey*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No:4, LONDON, pp.1025-1048.

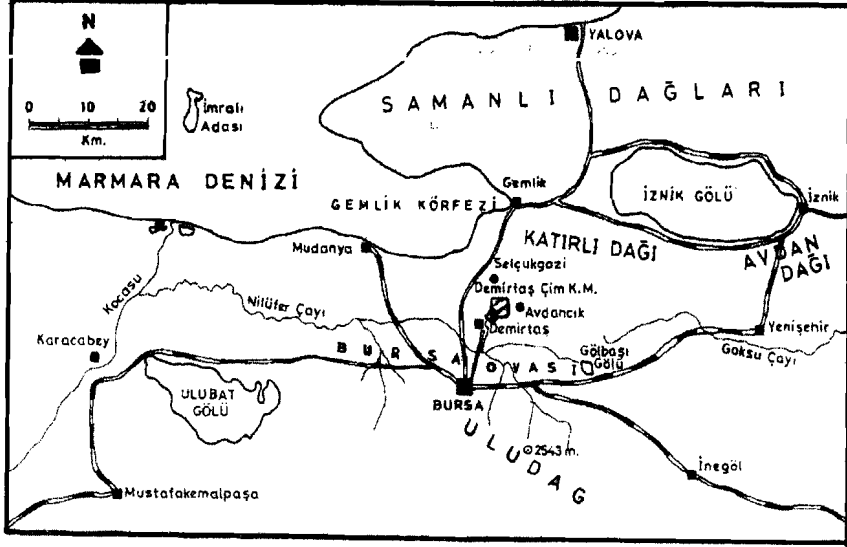
III.1.Bursa Demirtaş Barajı DSİ Nilüferspor Çim Kayağı Merkezi

III.1.1. Konumu ve Doğal Çevresi

Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde ve Bursa ili sınırları içinde yer alır. Türkiye'nin ilk çim kayağı tesisi olup, Demirtaş bucak merkezinin 3,5 km. kuzeydoğusunda ve Demirtaş Barajı rezervuar alanının kenarında oluşturulmuştur (Harita 1). Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 1977-1983 tarihleri arasında inşa edilen Demirtaş Barajı'nda oluşmuş 0,95 km²lik göl alanının çevresi, kayın ve karaçam ormanlarıyla kaplı tepelik alanlardan oluşmakta ve çim kayağı için son derece uygun şartlar taşımaktaydı.

Çünkü bu yörede, özellikle 290 m.ye ulaşan Pınarlı Tepe ile hemen doğusunda ve bu tepe ile aynı kaide üzerinde yükselen 350 m.lik diğer bir tepenin kuzey yamaç ve etekleri, uygun eğim ve iklim şartları (yıllık yağış tutarı 682,5 mm, yıllık ortalama sıcaklık 14,4°C) ile Bursa şehrine yakınlık (13 km) gibi nedenlerle, Dünya standartlarında bir çim kayağı pisti inşa edilmeye elverişli gözükmüyordu. Bu durum Türkiye'nin en önemli spor klüplerinden birine (Nilüferspor¹³) sahip olan Bursa DSİ Bölge Müdürlüğü'nü harekete geçirmiş ve kısa sürede Dünyanın ikinci en uzun çim kayağı pisti inşa edilmiştir.

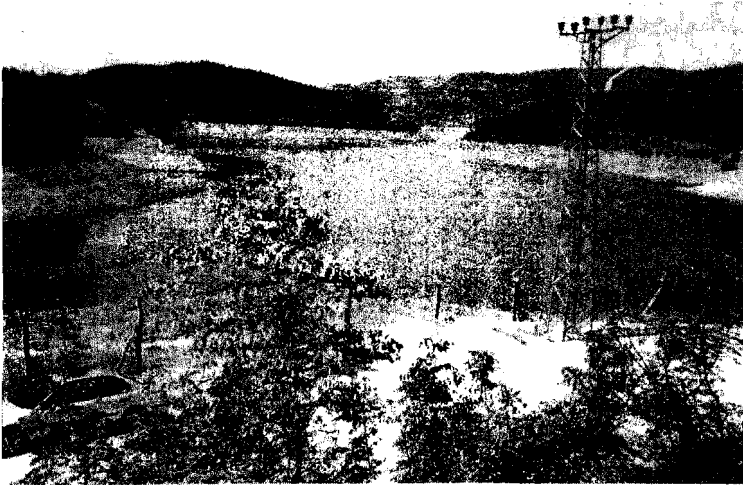
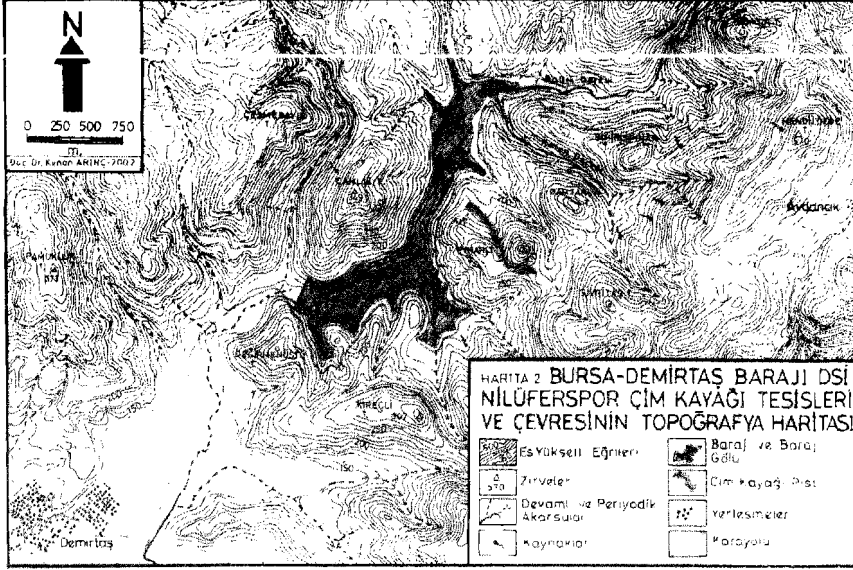
¹³ Türkiye'de Bursa ile Almanya'da Kulumbach, karşılıklı işbirliği yapan kardeş şehirlerdir. Bursa DSİ Nilüferspor da, UNESCO Clumbach Society Club ile sportif işbirliği içindedir.

HARİTA 1: Demirtaş Barajı Çim Kayağı Tesisleri'nin Lokasyonu.

Bursa Ovası'nın kuzey kısmında yer alan ve ovayı sınırlayan tepeler arasında kurulmuş Demirtaş Barajı rezervuar sahası ve çevresi, Dişkaya Masifi olarak da tanınır¹⁴. Permo-Karbon yaşlı aşınarak alçalmış tepelerden ve vadilerden oluşmaktadır. Sahanın en yüksek doruğunu 570 m. yüksekliğindeki Mendildede Tepesi oluşturur. Baraj gölünün su düzeyi ise normal dönemlerde 160 m. kotuna erişir. Sulama amaçlı inşa edilen Demirtaş Barajı Gölü ise devamlı akışlı Ballık ve Keten dereleri tarafından beslenir (Harita 2).

¹⁴Ardel, A., 1944, Bursa Ovası ve Çerçevesi (Morfolojik Etüt). Türk Coğrafya Dergisi, Yıl:3, Sayı: VII-VIII, ANKARA, s. 67.

FOTOĞRAF 3: Demirtaş Barajı göl sahasından bir görünüm.

İnceleme alanına ulaşım son derece kolay sağlanmaktadır. Bursa şehriden hareket eden bir araç, en fazla yarım saatlik bir yolculuktan sonra önce Demirtaş

bucak merkezine sonra da baraj gölünün doğu kenarını izleyen bir yolla çim kayağı merkezine ulaşır.

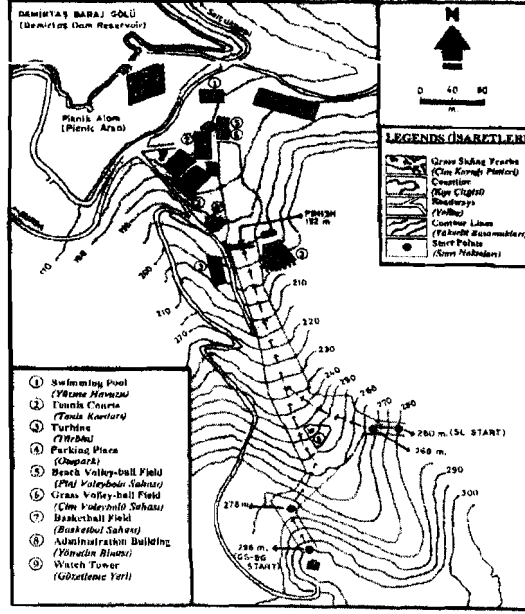
Demirtaş Barajı Çim Kayağı Merkezi, özel konum şartları bakımından da avantajlara sahiptir. Çünkü hemen yakınında Osmanlı Devleti'ne başşehirlik yapmış Bursa şehri ve Marmara Bölgesi'nin en önemli turizm merkezlerinden biri olan Uludağ yer alır. Sadece Bursa şehri bile, tarihi ve turistik mekânlarıyla tek başına bir turistik çekim merkezidir. Bu nedenle yörede kaliteli konaklama tesisi bulmak son derece kolaydır. Diğer yandan, Marmara Denizi'ne ve İstanbul gibi bir megapole ya da Dünya şehrine yakınlık, dolayısıyla erişebilme kolaylığı, yörenin özel konumunu daha da değerli kılmaktadır. Belirtilen alanlar, aynı zamanda Türkiye'nin gelir düzeyi yüksek, sanayileşmiş kuşağını oluşturur.

III.1.2. DSİ Nilüferspor Spor Kompleksi ve Nitelikleri

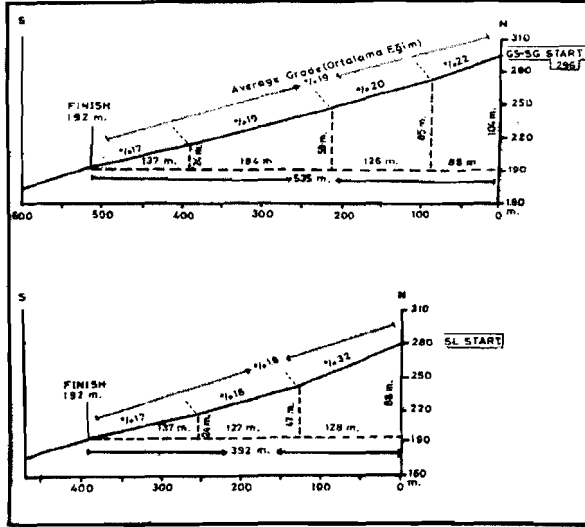
Demirtaş Barajı, Devlet Su İşleri Nilüferspor Spor Kompleksi pek çok sporun aynı anda yapılabilmesi için, çok amaçlı olarak inşa edilmiştir. Spor kompleksi; çim kayağı pistleri, tenis kortları, basketbol, plaj voleybolu ve çim voleybolu sahaları ile yüzme havuzlarından oluşur. Spor kompleksinde ayrıca kafeterya, yönetim binaları ve dinlenme-piknik alanları da mevcuttur. Dolayısıyla bu çevreye gelen turistler, pek çok sportif ve rekreasyonel amaçlı faaliyette bulunma fırsatını bir arada elde edebilirler. Mevcut tesislerin en önemlisi ise, kuşkusuz çim kayağı ile ilgili olanlardır (Şekil 1).

Çim Kayağı Tesisleri, iki ayrı start noktasından başlayan ve aynı finiş noktasında sona eren bir çim piste sahiptir. Uluslar arası yarışmaların yapıldığı uzun pist; 296 m. yükseltisinden başlamakta 192 m. yükseltisinde sona ermektedir. Ortalama eğimi %19 olan bu pistin, uzunluğu ise 535 m.dir. İkinci pist ise 280 m.den başlamakta ve yine 192 m.de sona ermektedir. Ortalama eğimi %18 olan ikinci pistin uzunluğu 392 m. olup, diğerinden 143 m. daha kısadır. Dolayısıyla bu iki pist, Dünya standartlarında uzunluk, eğim ve çim kalitesine sahip bulunmaktadır (Şekil 2, Fotoğraf 4).

Henüz telesiyej kurulamamış çim pistlere ulaşım ise, Pınarlı Tepe'nin güneyinden zirveye ulaşan bir yolla sağlanmakta, yarışmacılar minibüslerle start noktasına taşınmaktadır. Pistlerin sona erdiği konumda ise spor kompleksine ait diğer tesisler oluşturulmuştur. Çim kayağı pistinin kenarlarında seyirciler için iki ayrı türbin ve daha yüksek kısımda da, gözetleme ya da seyir platformu oluşturulmuştur. Bazı eksiklikleri olsa da, Türkiye'ye önemli deneyimler kazandırma fırsatı veren bir tesis durumundadır.

ŞEKİL 1: Demirtaş Çim Kayağı Merkezi'nin Plânı.

ŞEKİL 2: Demirtaş Barajı Birinci ve İkinci Çim

Kayağı Pistinin Profilleri.

FOTOĞRAF 4: Demirtaş Barajı Çim Kayağı Tesisleri'nden bir görünüm.

Demirtaş Çim Kayağı Merkezi'nde karşılaşılan iki önemli sorun bulunmaktadır. Bunlardan ilki, en yakın konaklama tesislerinin Bursa şehrinde ve Uludağ Kış Sporları Merkezi'nde olmasıdır. Dolayısıyla günlük gidiş ve dönüşlerin sorun teşkil ettiği dikkati çekiyor. Yarışma dönemlerinde, çadır kurularak sporcuların dinlenmesi ve benzer ihtiyaçları temin edilse de, bu palyatif bir çözüm olmadan öteye gitmemektedir (Fotoğraf 5).

FOTOĞRAF 5: Demirtaş Çim Kayağı Merkezi'nde yarışma

dönemlerinde kurulan çadırlardan görünüm.

İkinci sorun ise telesiyer tesislerinin henüz kurulamamış oluşudur. Bu nedenle sporcu veya turistler, çim pistin start noktalarına çoğu kez araç temin edilemediği için, tırmanarak ulaşmaktadırlar. Bu husus sporcularla veya turistlerle yapılan görüşmeler sırasında, en fazla şikayet edilen sorun durumundaydı.

IV. TURİSTİK AKTİVİTE VE TURİSTİK MOTİVASYON KALIPLARI

WTO'nun (World Tourism Organization) kayıtlarına göre, 1997 yılında Dünya genelinde 613,5 milyon kişi turizm hareketlerine katılmış ve bu nedenle 433,3 milyar dolarlık turizm geliri oluşmuştur. Bu değer 2000 yılında 650 milyon kişiye ve 550 milyar dolara yükselmiştir¹⁵. Dolayısıyla turizm, Dünyadaki en önemli ekonomik sektörlerden biri haline gelmiştir.

Turizme yönelik talep artışı, bazı global kriz dönemleri hariç¹⁶, sürekli bir yükseliş eğilimi taşımaktadır. Örneğin turistik talep artışı, her yıl %1 ila 1,5 oranında yükselmektedir. Diğer yandan geleceğe yönelik tahminler yapılırken, 20 OECD ülkesindeki ithalat ve ihracatın 2010 yılında %3 oranında artması eklenirken, aynı ülkelerde ve dönemde turizm talebindeki artışların %3,5 düzeyinde gerçekleşeceği beklentisi vardır¹⁷.

Bütün değerler gösteriyor ki, turizmden gelir elde etmeyi hedefleyen ülkeler için Dünya nüfusunun 1/10'ü potansiyel turist anlamındadır. Bu durumun farkında olan ülkeler turizm yatırımlarını hızlandırmakta ve WTO'nun önerileri doğrultusunda tedbirler almaktadırlar. WTO 1993 yılında sürdürülebilir turizmi bir ekonomik model olarak tanımlamış tüm Dünyaya aşağıda belirtilen üç hususu deklare etmiştir¹⁸;

- Otelcilik sektöründe niteliğin iyileştirilmesi,
- Turistlere yüksek nitelikli bir deneyim sağlamak,
- Doğal çevrenin niteliğini korumak ki, bu son öneri hem turistleri ve hem de otel işletmecilerini, dolayısıyla da ülkeleri bağlayıcı niteliktedir.

¹⁵ Göymen, K., 2000, a.g.m, p.1025.

¹⁶ Poirier, A.R., 1997, *Political Risk Analysis And Tourism*. Annals of Tourism Research, Vol:24, No:3, LONDON, p.675-686.

¹⁷ Smeral, E., - WEBER, A., 2000, *Forecasting International Tourism Trends to 2010*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No: 4, LONDON, pp.1004.

¹⁸ Flagestad, A., - Hope, A. C., 2001, *Strategic Success in winter sports destinations; a sustainable value creation perspective*. Tourism Management, Vol:22, pp.445.

Yukarıda belirtilen son öneri, ülkeleri doğal çevreyi koruma yönünde teşvik ederken, doğal çevrede meydana gelen bozulma ya da degradasyon etkileri de gündemde tutmayı hedeflemektedir¹⁹.

Türkiye'de 1983 yılında başlayan liberal ve serbest piyasa ekonomisi koşulları nedeniyle, turizm hızla gelişmektedir. Özellikle 1985-1997 devresinde Türkiye turizmi %13 oranında bilyümüş, 1998 yılında 10 milyon turist ağırlanırken, elde edilen gelir 8 milyar dolara ulaşmıştır²⁰. Dolayısıyla Türkiye, Dünyada turizm açısından rekabet eden ülkeler kategorisine de girmiştir. Ancak, henüz istenilen başarı elde edilememiştir.

Dünya genelinde yapılan turistik istek analizleri gösteriyor ki, artık uluslar arası turizme katılan kişilerde, çevre bilinci gelişmekte ve turistik motivasyon kalıpları hızla değişmektedir²¹. Değişik sosyal sınıflardan gelen günümüz turistinin boş zamanı kısıtlıdır ve seyahat hakkında farklı fikirleri vardır²². Bu anlayış değişimi ile bilhassa kayak sporu malzemeleri üretiminin gelişmiş ülkelerde yaygınlaşması ve bir sanayi dalı haline gelmesi de, kış sporlarını ve bu arada çim kayağını zenginlere mahsus olmaktan çıkarmıştır.

Diğer yandan, toplam turist sayısının yaklaşık yarısını teşkil eden genç turistler, farklı arayışlar içinde olup, daha çok sportif turizm faaliyetlerine yönelmektedir. Nitekim aralarında Türkiye de olan, pek çok ülkeye gelen genç turistler arasında yapılan bir bilimsel çalışmanın sonuçlarına göre; %13,5 oranında sportif turizm talebi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır²³. Bu konuda Türkiye'de yeterli araştırmalar yapılmamış olmasına rağmen, daha şimdiden belirgin bir talep artışı olduğu öğrenilmiştir.

Özellikle kuzey yarımkürede yer alan ülkelerde genellikle tatil döneminin Haziran-Eylül arası dönemi kapsamı nedeniyle, kış sporlarına duyulan özlem, yaz mevsiminde çim kayağı yoluyla giderilebilmekte ve bu da çim kayağı merkezlerine olan ilgiyi artırmaktadır.

Bilindiği üzere Türkiye turizminin de, aktivitesi en yüksek olan dönemini, yaz mevsimi teşkil eder. Bu mevsimde, özellikle deniz kıyıları ve bu kıyılara yakın tarihî eser stokuna sahip mekânlar turist çeker. İç bölgeler ise daha çok kültürel turizm motivasyon kalıpları nedeniyle ziyaret edilir.

¹⁹ Gössling, S., 2002, *Human Environmental Relations With Tourism*. Annals of Tourism Research, Vol:29, No:2, LONDON, pp.539-556.

²⁰ Göymen, K., 2000, a.g.m, p.1041.

²¹ Kousis, M., 2000, *Tourism And The Environment: A Social Movements Perspective*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No:2, LONDON, 468-489.

²² Özgüç, N., 1984, *Turizm Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yay.No:3267, Edebiyat Fakültesi Yay.No:3203, İSTANBUL, s.26.

²³ Carr, N., 2002, *A comparative analysis of the behavior of domestic and international young tourist*. Tourism Management, Vol:23, HAMILTON, pp. 324.

Kış mevsimi ise Türkiye’de yabancı turistin en az görüldüğü mevsimdir. Bu dönemde, daha çok kongre, konferans ve seminer gibi bilimsel aktivitelere yönelik kültürel turizm hareketleri ön plâna çıkar. Az sayıda yabancı turist ise Bursa-Uludağ, Erzurum-Palandöken, Antalya-Saklıkent, Kars-Sarıkamış ve Bolu-Kartalkaya gibi kayak sporu merkezlerine gelir. Dolayısıyla kayak sporu merkezleri daha çok iç turizme yönelik faaliyet gösterir.

Çok büyük mali kaynaklar ayrılarak oluşturulmuş kayak sporu merkezleri, sadece kış mevsiminde canlılığını korumakta, yılın diğer mevsimlerinde derin bir sessizliğe ve ıssızlığa bürünmektedir. Bu atıl olma durumu, son yılların kış aylarında meydana gelen ve global ısınmadan kaynaklanan yağış eksikliği ve erken kar erimeleri nedeniyle daha da derinleşmekte, zorunlu olarak rezervasyon iptalleri, dolayısıyla da gelir kayıpları meydana gelmektedir.

Bu sorunun aşılması amacıyla oluşturulmuş Demirtaş Barajı Çim Kayağı Tesisleri, bazı eksiklikleri de olsa, Türkiye için ilk örnek ve ilk deneyimdir. Turizmden gelir elde eden ülkelerin deneyerek başarılı olduğu bu yeni ve alternatif aktivite, yakın gelecekte turistik motivasyon kalıplarını etkileyecek niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yirmi yılda Dünya ve Türkiye’de turizmin istekleri ve yönlendirici kalıpları, hızla değişmektedir. Alternatif turistik ve sportif aktiviteler, klasik plaj turizminin yerini almakta ve *Ekoturizm (Ekotourism)* olarak ifade edilen hem doğal çevreyi ve onun ekolojisini koruyan hem de turistik beklentileri karşılayan alanlara yönelinmektedir. Bu nedenle gelişmeleri yakından takip edemeyen ve turist kitlesine farklı çözüm ve alternatifler sunamayan ülkeler, rekabet güçlerini kaybedeceklerdir.

İnceleme konusunu teşkil eden çim kayağı, yeni bir sportif ve turistik aktivite olarak, alışılmış turizm olanaklarına alternatif teşkil etmektedir. Bu nedenle Türkiye’nin mevcut kış sporları merkezleri, zaman geçirmeden konaklama tesislerine uzak olmayan konumlarda çim kayağı pistleri oluşturmalı ve tesislerin yaz mevsiminde de faal olmasını sağlamalıdır. Böylece Türk turizmi de alternatif bir hizmet alanı daha üreterek, Dünyadaki hak ettiği konuma doğru ilerleyişini devam ettirecektir. Ayrıca hazırlanacak imkânlarla, kayakla ilgilenen Türk sporcularının çalışmaları yıl boyu devam edebilecek, bunun sonucunda da özlenen uluslar arası başarılar kendiliğinden gelecektir.

Demirtaş Barajı Çim Kayağı Merkezi, Türkiye nüfusunun yaklaşık %24’ünün yaşadığı Marmara Bölgesi’nde yer alır. Bu bölge kara, deniz ve hava ulaştırması bakımından çok gelişmiştir. Bursa ve İstanbul gibi iki kültürel turizm merkezine yakınlık, inceleme yöresinin coğrafi, özellikle de turistik ve sportif değerini artırmakta ve belli bir çekicilik kazandırmaktadır. Ayrıca, bu merkez Türkiye’ye yeni bir sporu tanıtma misyonunu da üstlenmiştir.

KAYNAKLAR

- ARDEL, A.,1944,*Bursa Ovası ve Çerçevesi (Morfolojik Etüt)*. Türk Coğrafya Dergisi, Yıl:3, Sayı: VII-VIII, ANKARA.
- CARR, N.,2002, *A comperative analysis of the behavior of domestik and international young tourist*. Tourism Management, Vol:23, HAMILTON.
- DOĞANAY, H.,1987, *Erzurum'da Kayak Sporı Turizmi ve Başlıca Sorunları*. Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1987, ANKARA.
- DOĞANAY, H.,2001,Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, KONYA.
- DOĞANER, 1991, *Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım (Uludağ'da Turizm)*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları, Sayı:3, ANKARA.
- DOĞANER, S., 2001,Türkiye Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi, İSTANBUL.
- ELKINS, F.,-HARPER, F., 1949, World Ski Book. Longmans, Green & Co. NEW YORK.
- FLAGESTAD, A.,- HOPE, A. C., 2001, *Strategic Success in winter sports destinations; a sustainable value creation perspective*. Tourism Management, Vol:22, HAMILTON.
- FLOWER, R., 1977, The History of Skiing and Other Winter Sports, Methuen, NEW YORK.
- GİLBERT, M., 1997, A History of the Twentieth Century, Vol 1: 1900-1933, Avon Books, NEW YORK.
- GİLBERT, M., 1998, A History of the Twentieth Century, Vol 2: 1933-1951, Avon Books, NEW YORK.
- GÖSSLING, S., 2002,*Human Environmental Relations With Tourism*. Annals of Tourism Research, Vol:29, No:2, LONDON.
- GÖYMEN, K., 2000, *Tourism And Governance In Turkey*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No:4, LONDON.
- HİGHAM, J.,-HİNCH,T., 2002, *Tourism sport and seasons: the challenges and potential of overcoming seasonality in the sport and tourism sectors*. Tourism Management, Vol; 23, HAMILTON.
- İCOZ, O., - VAR, T., - KOZAK, M., 1997, *Tourism Demand in Turkey*. Annals of Tourism Research, Vol:24, No: 1, LONDON.

- KOUSIS, M., 2000, *Tourism And The Environment: A Social Movements Perspective*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No:2, LONDON.
- LÜNİN, A., 1927, *History of Ski-ing*. Oxford University Press. LONDON.
- National Geographic Review, March/April 2000, America's Best The Adventure 100.
- ÖZGÜÇ, N., 1984, *Turizm Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yay.No:3267, Edebiyat Fakültesi Yay.No:3203, İSTANBUL.
- POIRIER, A.R., 1997, *Political Risk Analysis And Tourism*. Annals of Tourism Research, Vol:24, No:3, LONDON.
- SCHWARTZ, G., 1995, *Skiing Literature. A Bibliographic Catalogue*. Wood River Publishing, Mill Valley, CA.
- SMERAL, E., - WEBER, A., 2000, *Forecasting International Tourism Trends to 2010*. Annals of Tourism Research, Vol:27, No: 4, LONDON.
- SMITH, L.J.S., 1997, *Alpine Tourism*. Annals of Tourism Research, Vol:24, No:2, LONDON.
- TAVMERGEN, İ. P., - ORAL, S., 1999, *Tourism Development in Turkey*. Annals of Tourism Research, Vol:26, No: 2, LONDON
- WILLIAMS, P., - FIDGEON, P.R., 2000, *Addressing participation constraint: a case study of potential skiers*. Tourism Management, Vol 21, HAMILTON.

Katkı Belirleme ; Bu makalenin saha araştırmaları aşamasında yardımlarını esirgemeyen, DSİ Bursa İl Şube Müdürlüğü elemanı Ziraat Mühendisi Nazım KONAK'a teşekkür ederim.

ABSTRACT

The objective of today's touristic activities is to realize a sustainable tourism. Because of the changes in the motivation patterns that encourage tourism, new and alternative touristic and sportive activities have come to the fore. One of these activities is grass skiing, which has constituted an alternative to one-season winter sports because it can be done in at least three seasons, except for the winter. This new sport began in France and North Europe in the 1980s, having extended to all the world in the recent 17 years. Therefore, important grass skiing centres have developed all over the world. This recent development has also influenced the touristic flow and accelerated the ecotourism and sportive tourism movements. This development in the world has not been evaluated well enough in Turkey though our country is possessed of a high potential. However, Grass Skiing Centre of Demirtaş Dam, having hosted a world championship, seems to have undertaken a pioneering role for Turkey.